

Drahá duša!

... som x hox mojho vka
Duša moja! - Dováž, že je už
pavl omha tyňa, čo čakám už
žeby list. Čo nepíšeš? Či
nadulho xames tkname; glebo
prijemne xabavoni.
ne dvojho
Nai

... vetaam dlh' list; ?
pisal som ti vetaam dlh' list; ?
dovatalas' ho? Potaj mojho
všetka *Andorka*
PAVOL PRSZÁGH
pravotár

... sametu xpanediba. Ani
na nezvatah v milom rodičovskom
dome; to všetko vylietalo; - akoby mat'
starostlivá, verná, dobrá tu i tu nezaladala?
Zpomíname sa často; a očakávame o
svetbon do nášho knihu? - Čo robíš? Ako
sa máš? Dneska' si, ajhla, na xavabe!

V Senici na Silvestra 1874¹

Milosť-slečno! Drahá priateľko!

Nevykladajte to na zlé, že tak pozde mám česť uviesť Vám v známosť šťastné prijatie rozkošného „Jezulátka“², a tak predlievam so vzdaním príslušnej srdečnej vďaky.

Váš milý dar došiel 28-ho decembra, keď som ja už preč po každodennej práci na tri dni bol vybratý, a tak vlastne dar krásny som len včera, t. j. dňa 30-ho decembra večer obdržal a opäť doma všestranne zaujatý súc len dnes večer, t. j. na Silvestra, poskytuje sa mi najbližšia príležitosť k napísaniu týchto pár riadkov, ktoré, ako hovorím, dosť neskorú vďaku Vám vzdať a dosť neskoro srdečnú želaťbu³ k novému roku vysloviť majú.

Píšete mi – škoda, že tak na krátce –, abych prijal dar Váš tak vďačne, ako vďačne Vy mi ho dávate; budte ubezpečená o najvďačnejšom prijatí a prijmite istotu i inácej vernej a stálej upomienky na Vás. Či snád' od Vás bych mal niečo nevďačne prijať a na Vás zvlášte nemal bych sa rozpomínať? Mám oboch týchto závažnú príčinu. Dovoľte, že nejasne sa vyslovujem; povážte moje postavenie, že píšem Vám ženskej a v takomto dopisovaní ani dosť cvičby a obratnosti šviháckej nemám a aj smelosť mi chýbuje: abych prostosrdečne hovoriť mohol.

Nuž prijmite moju najsrdečnejšiu vďaku za Vaše rozpo-
menutie sa na mňa, Vám ďalekého, za Váš utešený dar – boz-
kávam Vám ruky!

Veľmi ste ma prekvapila ba i zahanbila, keď ja nepomyslel som na nič vzájomného. Ospravedlňte ma pred sebou, poznajúc dobre moju nemotornú povahu.

Ani len šťastné sviatky som Vám nezavinšoval, no to bych bol neomeškal istotne a písal bych bol Palkovi⁴, ale komunikácia bola pretrhnutá skrz veľiké sňahové záveje: tak že i korešpondovanie bolo zmarené.

Dovoľte, že nejasne sa vyslovujem; povážte moje postavenie, že píšem Vám ženskej a v takomto dopisovaní ani dosť cvičby a obratnosti šviháckej nemám a aj smelosť mi chýbuje: abych prostosrdečne hovoriť mohol.

1 List je prvým zo zachovanej série listov Pavla Országha Hviezdoslava Ilone Novákovej. Napísal jej ho zo Senice, kde praxoval v rokoch 1874 a 1875 ako koncipient u advokáta Dr. Štefana Fajnora.

2 „Jezulátka“ – pravdepodobne vianočný darček alebo pozdrav

3 želaťba – pranie

4 Palko – Pavol Novák (1858 – 1925), Ilonin brat

Palko teda bol doma na sviatkoch, škoda, že som aspoň po nový rok nedotrval medzi Vami, postrádam úplne Vašu milú spoločnosť. Som opustený, osirálny.

Ako ste sa ráčili zabávať cez sviatky? Hodláte zriadiť divadlo a zábavy? Hráte ešte vždy duráka⁵ a ste ešte vždy v tejto hre nešťastnou? Priateľ Tonko je, ako vidím, Vaším sekretárom a či Vy jeho, tak klamúc ma adresovaním jeho dopisov. Práve v poslednom liste mi Tonko o akýchsi klebetách vypráva; áno, pravda je, ja som také – vraj Vaše – osvedčenie počul, a tuším som aj čosi zase sám na to čo tromfom poznamenal; teší ma, že neni opravdu tak a Vaše chovanie sa láskavo mení dľa toho tváreným a zdánlivým.⁶

Ale snáď už dosť: bo ináčej list môj by pozostával z otázok, ktoré by požadovali odpoveď, teda zase jeden Váš milý dopis, k čomu – bárs by mi to aj jak žiadúce a vítané bolo – sotva by ste sa odhodlala. Však možné-li, srdečne Vás o to prosím.

Opakujúc moju nelíčenú vďaku, vzkazujúc rukobozky milostpanej, milostslečnám, milostpanej Zmeškalovej, slečnám Cancríny, menovite sl. Gizelke, tak Vaším a mojím slečnám-priateľkám, srdečné pozdravy p. seniorovi⁷, Palkovi, Ondrejкови, Mutkovi a ostatným – želám Vám blažený, šťastný rok!

Podobne bozkávam ruky a prajem zdarný nový rok milostpanej Kleinovej a slečne Anne Gyuresákovej,⁸ mojej to statnej advokátke v mojej kriminálke.

S tým zostal som Vášho Blahorodia pokorný sluha
Pavol Országh

---

5 *durák* – nenáročná kartová hra

6 Syntax Pavla Országha Hviezdoslava je niekedy mierne krkolomná dokonca aj v súkromnej korešpondencii. Ponechala som text v pôvodnom stave – môj pokus o jeho vysvetlenie: „Z toho vyplýva, že Vaše správanie je takým len zdanlivo a len ho predstierate.“

7 *p. senior* – senior evanjelickej cirkvi v Dolnom Kubíne Samuel Novák, otec Ilony Novákovej

8 V liste autor spomína viacerých ľudí, zjavne ide o okruh priateľov a známych, resp. o ľudí z rodiny Ilony Novákovej. Cancríny bolo meno Iloninej matky za slobodna, môže teda ísť o Ilonine sesternice. Mutko sa v ďalších listoch vyskytuje ako Muttnyánsky, Muttnyánszky.

Slečno! Milá priateľko!

Už musím raz salto mortale urobiť, keď Vám odpovedať idem; myslím to tak: že na poslednejší list Vám prvej odpoviem, a len potom vrátim sa k predposlednému. Oba sú mi zrovna milé, zrovna ma tešili a tešia: nezaaprehenduje⁹ teda ani jeden, keď ich alebo prirodzeným postupom, alebo opačne, ale milerád a zo srdca zodpoviem.

Ďakujem Vám, milá priateľko, za Váš horúci pozdrav a želatku¹⁰ k mojim nepatrným meninám. Nuž ale, keď moje meniny a onedlho i narodeniny do osudnej zimnej doby padli, že k nim ani nebo sa nezajasá, ani kvietok neusmeje, ani vtáčok nezaspieva atď., len vítaným mi môže byť každý prajný lesk priateľskej duše, každý vonný kvet úprimného želanía a každý zvuk slova pozdravu; tým viac to všetko mi je vítaným, keď to všetko má zdroj a pôvod svoj vo Vašom čistom, láskavom a dobrom srdci. Ďakujem Vám zo srdca a z duše! Ráďte pozdraviť všetky mi známe slečny, moje priateľky a mojich dobrých priateľov tak príležitostne.

Že zabúdam na Vás? Oj, to nie! Nezavierajte na niečo takého z toho¹¹, keď zhurta snád nepíšem; klamala by ste sa pri takejto závierke¹². Povážte, že som veľmi zamestnaný i v písarni i sám so sebou; povážte, že som – lebo som úprimný a nemôžem si lichotiť – povahy dosť netečnej; sú doby, keď trápim a dreviením: vysvetľujem si to z toho, že som opustený, osamelý; zadumám sa, zamyslím, pohrúžim cez celé hodiny, čo mi zbudú – ako len ten chudák Oblomov¹³ – a nerobím nič, ak sa len myslenie, rojčenie za prácu duše nepovažuje... a takto aj nečinným zostávam, ale nikdy nezabúdam na Oravu, na Vás!

Potáhom¹⁴ na Váš predposledný list niečo: Ako som sviatky trávil? Ach, Bože, ozaj akože som ich trávil? No, už sa ani nepamätám; z toho viete, že nezanímave¹⁵, bez radostí, trp-

Že zabúdam na Vás? Oj, to nie! Nezavierajte na niečo takého z toho, keď zhurta snád nepíšem; klamala by ste sa pri takejto závierke.

9 *aprehendovať* – urážať sa

10 *želatka* – želanie

11 *nezavierať na niečo takého* – nevyvodzovať niečo také

12 *závierka* – uzáver

13 *Oblomov* – hlavný hrdina románu ruského spisovateľa Ivana Alexandroviča Gončarova, synonymum pre mimoriadne pasívneho a lenivého človeka

14 *potáhom* – potažmo, prípadne aj ohľadne

15 *nezanímave* – nezaujímavo

ne¹⁶, bez všetkej sviatočnosti duše... jedným slovom tak, ako ostatný robotný čas. Pravda, v druhý sviatok sme boli v Hlbokom u Hurbanov¹⁷, kde nás vďačne prijali; tešilo ma veľkého nášho muža v jeho domácnosti ohliadnuť; uňho som sa oboznámil s poetom Laučekom¹⁸, Hurbanovým kaplánom. Toto je jediná sviatočná udalosť. Keď čítam z Vašich listov, ako veselo žijete v Orave, iba žiaľ mám a radšej bych také miesta prezrel¹⁹ v riadkoch Vašich; a predsa nemôžem, bo všetko rád viem, všetko ma zajíma, čo sa v mojej Orave deje.

Mňa sa pýtate, či máte divadlo hrať, alebo nie? Slečno, necítim sa byť oprávneným upravovať Vás tak alebo tak, ale mojou úprimnou náradou²⁰ je Vám: učinite všetko, čo možno Vám čo ženskej, čo dievčine za národ čestného vykonať. Ste Slovenkou srdcom i dušou, viem, v tom sa viac nemýlim; nože aj každý Váš skutok nech nosí odlesk Vášho presvedčenia! Vy slečny-dievčiny, vôbec ženské mali by ste byť snád horlivejšími ešte než mužskí; máte srdce a lásku, čo sú lepšími vodičmi nad všetky rozumy a maďarónska treštenosť²¹ Vás, snád' z galanterie²², nestíha: nuž jedajte ako hodné dcéry národa, povzbudzujte i nás, bo my Vášho povzbudenie veru potrebujeme... Činite, konajte, čo možné za národ: máte lásku neobmedziteľnú: tejto skutky sú najvznešenejšie a najzávažnejšie – vy láskou, my umom a päťou! Áno, milá priateľko, takto podelené máme zástoje²³: nože dôstojne odohrávajte ich... áno, hrajte divadlo!

Boli ste v Ružobrehu²⁴ na divadle? Vás, čo Francku, iste nedostihli, no mňa, čo Hromového, veru viem že i ďaleko prestihli.²⁵

16 *trpne* – útrpne

17 *Jozef Miloslav Hurban* (1817 – 1888) bol farár v Hlbokom (obec neďaleko Senice) od roku 1843.

18 *Daniel Záboj Lauček* (1846 – 1911) bol básnik, beletrista, dramatik, filozof, evanjelický kňaz.

19 *prezrieť* – prehliadnuť

20 *nárada* – rada

21 *treštenosť* – streštenosť, pochabosť

22 *galanteria* – galantnosť

23 *zástoj* – úloha, poslanie

24 *Ružobreh* – Ružomberok (Mesto založili Nemci – prvý doklad pochádza už z roku 1318 – a dali mu nemecký názov Rosenberg. V 19. storočí názov v rámci vlasteneckého ctenia poslovenčovali na Ružobreh a v tejto podobe sa vyskytuje v slovenskej literatúre aj novinách toho obdobia.)

25 Pavol Országh a Ilona Nováková spolu účinkovali v hre *Skrotená divoška*, kto-

Z čias, keď sa Pavol na divadelných skúškach zoznámil s mladou Ilonou, pochádza básnička napísaná na ružovom papieri s dátumom 30. august 1874:

„Škoda časov tých
blahonosných,/br/>ktoré nám žitia sladili;/br/>omavenosť z dôb
slncojasných/
balzomom blaha kropili.

Škoda tých sladkých
pokúšaní,/br/>tých túžieb, čo sme chovali/
v najtajnejších
srdca svätinách,/br/>a ich splnenie čakali...

Škoda pôvabov,
čo vo veľmoc,/br/>v osud stuhli nad nami;/br/>a hýbali, čo šťastný lodník/
našeho žitia hviezdami...

Škoda času tej výtržnosti,
ktorá ma valne prijala, –/
keď si si čo ‚skrotená
Francka‘/
u mojho srdca zastala!!“
Hégrová-Nováková 1992, s. 44

V *Skrotenej divoške* vraj hrali Hviezdoslav a Ilona tak výborne, že „obecenstvo ich obsypalo najvyššou chválou. Ba i sám Geduly sa o nich zaujímal a vyhlásil prorocky Iloninmu otcovi, že títo dvaja mladí ľudia akoby si vraj boli súdení.

Aj Hviezdoslavovi priatelia a známi zmýšľali podobne.“

Pražák 1955, s. 178

... radšej zostanem doma a odtancujem to v Orave, angažujú si Vás – s dovolením láskavým – na najprvšiu štvorylku. Ach, keby to len čím skôr bolo! No, bude dakedy!

Teda odvážil som sa dľa Vášho nabídnutia a privolenia Vás titulovať. Teda nemajte za zlé; však ste ma k tomu oprávni.

Ale však ver zdĺhavo píšem; no chcem si získať ten Váš až k neprečítaniu dlhým byť slúbený budúci list. Ó, len píšete, a ja neustanem čítať, čo by to priam trvalo večne. Či budem ešte kedy hrať vo Vašej kompanii toho zábavného duráka? Perse²⁶, že budem, ak ho len do tých čias nezabudnem, no nezabudnem a urobím Vás najbližšie zase durákom – nebudete sa mi hnevať?

Teraz už dačo direktne k Vám. Ako sa máte? Čo robíte? Ctená domácnosť Vaša ako sa drží? Mávate často a mnoho návštevy? Ako sa zabávate cez fašianok? Chodíte na zábavy? Len na maďarónske nechodievajte, prosím Vás! No, vidíte, ako Vám vôľu odberám: neslúchajte na mňa!

A u mňa ozaj akože sa prekĺzne fašianok? Nebodajne, Casino-bal²⁷ – bo som podobne údom²⁸ kasína – už bol: lenže bezo mňa a iste aj ostatnie možné zábavy bezo mňa odstoja. Nie! Mne treba čistá našská, slovenská zábava: len tam som ja v pravom zmysle slova na zábave; kde bych sa takto necítil: radšej zostanem doma a odtancujem to v Orave, angažujú si Vás – s dovolením láskavým – na najprvšiu štvorylku. Ach, keby to len čím skôr bolo! No, bude dakedy!

Palkovi tiež dnes píšem, bo mi gratuloval na mena, a ja chudákovi nič: no asnád' mi len nezaapprehenduje, však nahradím mu to týmto listom a on vie, že ho rád mám, tak i len všetko dobré mu žičiť musím a chcem.

Prosím Vás, drahá priateľko! Komandirujte²⁹ nejako toho upejpvavého Mutka: nech ma nehnevá s otáľaním zasielaní odpovedí na moje listy! On neverí mojim výhovorkám: prečo nepíšem a ja mám zato dlho za jeho riadkami túžievať. On má celú Oravu okolo seba, a za to mňa z Oravy jeho vyhnaného ešte trestať chce, keď mu nepíšem, bo látky mi tak chytro Senica veru nedá. Nech sme opačne postavení: ja ho

---

rá je prepisom diela nemeckého autora J. F. Schinka *Láska zdoľá všetko, alebo Skrotená divoška*, napísaného na motívy Shakespearovej komédie *Skrotenie čertice*. V Dolnom Kubíne mala premiéru 12. augusta 1874. Ilona Nováková hrala Katu a Pavol Országh plukovníka Hromového.

²⁶ *perse* – z lat. per se: samo sebou

²⁷ *Casino-bal* – tanečná zábava v kasíne, čo bol v tých časoch uzavretý pánsky klub.

²⁸ *úd* – tu v zmysle člen

²⁹ *komandirovať* – od komandovať v zmysle rozkazovať niekomu, dirigovať niekoho

zasýpam listami a pousilujem sa mu sprítomniť Oravu. On to nie, on sa zabáva dobre a ešte i o týchto zábavách, ktoré mne dosť trpkopadnú, mi pozde dáva nejakú správu. Posúďte si, akú podmienku vystavil v svojom poslednom liste: že vraj ak mu za 14 dní nedám naň odpoveď, môžem čakať jeho dopis dakedy o dva-tri mesiace. No, budem mu písať predsa len o 15 dní: uvidím, či je taký zatvrdlivý a splní pre jeden deň, čo si umienil.

Tento papier som chcel na obálku listu použiť a predsa je už plný i ten; snáď už dosť bude k vyneseniu Vás z trepezlivosti. Odpusťte moju neskromnosť!

Milostpanej, milostslechnám a Vám ruky bozkávajúc, p. seniora srdečne pozdravujúc som

Váš verný priateľ

Pavol

V Senici dňa 15-ho februára 1875

Lúba priateľko!

Oba Vaše mne tak milé a vzácne listy som obdržal; dlžen som Vám teda zase až na dva listy odpoveďou. Idem odpovedať a upravujem³⁰ odpoveď moju do Trstenej, kam ste ju posledným svojím dopisom zakázala³¹.

V prvom z Vašich listov vyčítujete mi nenáhlivosť a neutečnosť v odpovedaní. To právom môžete; vyhovárať sa už nejdem. Áno, vyrušajte ma tu i tu zo sna, z nečinnosti a ja zrýchlím i perom i umom pod Vaším láskavým dozorom. Budete vedieť veľmi dobre, koľký vplyv má mnohdy ženská na mužského; že ho takrečeno preporodiť je v stave: učíňte Vy túto blahodarnú zmenu v mojom jednotvárnom, osamelostou skoro zmalátne-
nom živote a zavďačíte sa tým mne, priateľstvu, národu a s tým i sebe samej.

Len prosím Vás, nemerajte moju priateľskosť, náklonnosť k Vám tým, ako dopisujem, či hneď a či pozdejšie odpovedám

*Budete vedieť veľmi dobre, koľký vplyv má mnohdy ženská na mužského; že ho takrečeno preporodiť je v stave: učíňte Vy túto blahodarnú zmenu v mojom jednotvárnom, osamelostou skoro zmalátne-
nom živote a zavďačíte sa tým mne, priateľstvu, národu a s tým i sebe samej.*

³⁰ upravovať do – odosielať

³¹ zakázať – kázať

na Vaše milé riadky. Ak by ste toto brala za merítko, klamala by ste sa náramne; ináčej ale klamať sa nemáte vo mne prečo, nemáte k tomu príčiny.

Váš list prvý som práve vtedy obdržal, keď som čítal správu peštianskeho dopisovateľa ABC v Nár. nov., že vláda strojí sa nám už aj posledný azyl nášho národného života, totiž Maticu, zatvoriť³². K tomu prišla Vaša správa, ako sa veselo zabávate v Orave v takýchto časoch zhuby našej. Koľký to kontrast! Musím vyznať: obe správy na mňa špatný dojem urobili. Kým odrodilci naši vraždia nášho ducha, vy Slovenky podávate týmže odrodilcom pravice k tancu, zabávate sa s nimi bez všetkej zdráhavosti, spravodlivého hnevu na nich... Nie! To som si nijako zjednotiť a spriatelíť nemohol! Viem dobre, čo je to už teraz za spolok ten hasičský spolok dolnokubínsky! Čudujem sa Nádašimu, že natoľko je bez ducha a energie! A zábavu takúto aby Slovenky opravdové svojou prítomnosťou poctievali: to nedržím pre ne za dôstojné! Áno, ony by mali dokázať, že viac rozumejú princípom a zásadám ako naši mužskí oravskí národovci.

No, zmieril ma Váš druhý list ohľadom Vás, v ktorom označujete Vašu bálovú povesť. Áno, Slovenka a panslávka! To je chvály a slávy hodné pre slov. devu!

Tak teda keď ste do Trstenej odišla, už ani Vy nezriadite divadlo. Škoda! Ja bych Vás tak rád videl na čele oravských Sloveniek! A mohla by ste a vyvediete mnoho: a zahanbíte tých nádejných junošov slovenských.

Či Vám ja pomáhať budem? Milerád aspoň slovom tu odtiaľto a vrelou želaťbou k zdaru Vášho podniku. Ako vidím, ja sa ešte dlho tu pribavím, no ale pritom všetkom zostanem ten starý, nezmeniteľný.

Teda slečna Cancrinyiovská je už doma? A Češka k tomu? Sláva jej! Oddajte jej môj nelíčený pozdrav.

Poťahom na Váš druhý dopis...

Či mnoho tancujem, t. j. už tancoval som cez fašiangy? Veru uverte mi, ani jediného kroka. Bol som v utorok pred

---

32 V roku 1875 uhorská vláda zakázala činnosť Matice slovenskej; zhabala jej majetok a neskôr ho odovzdala tzv. Hornouhorskému maďarskému vzdelávaciemu spolku (FEMKA).

Škaredou stredou (a či dňom môjho mena) v kasíne, ktorého som i tak údom, obzrieť tak rečený „Krenzchen“³³, no podoprel som tam najviac stenu, díval sa, porovnával túto zábavu s našskými, špatný výrok nad ňou vyniesol, nahneval sa, nazlobil nad prevrátenosťou tohto sveta a s indignáciou³⁴ navrátil som sa domov a viac nič. No nevidí mňa tu nikto viacej ani len ako diváka na zábave!

Teda Vy už teraz ako sa máte? Čo robíte? Zabávate sa dobre s hornooravskými chevaliermi³⁵? Dlho hodláte zostať v Trstenej? A prečo ste sa ta utiahla? A snád' len nie preto, že Vás v Kubíne za takú panslávku vyhlásili.

Teda Kubinyiho, len nevie ešte vždy Kubín opustiť, však ho vymenovali boli do Trenčína za kr. fiškála³⁶? Hja, istotne neprijal, bo by tam isto nebol hral takú veľkopanskú úlohu, aká sa mu v Kubíne (kto mu to dopustí³⁷) za podiel dostala.

O Halašovi a Mariške Bacho mi nikdy nič nepíšete; akože, budú už mať skoro svadbu?

Ten dlhý list kedy príde? Ved' ho aj túžobne očakávam. Len ráčte ho čím skôr napísať, stihnete snád' skorej v Trstenej.

S tým s Bohom. Vaším drahým domácim³⁸ srdečné pozdravy s potážme ruko bozky vzkazujúc som

Váš úprimný priateľ

Pavol O.

V Senici dňa 7 ho marca 1875

Lúba priateľko!

Šťastne držiac Vaše milé riadky, ponáhlam sa aspoň pár riadkami – nateraz – napochytre odpovedať na ne.

Prečo len pár riadkami?... Preto, bo v poslednom Vašom liste neurčila ste čas, pokiaľ mám Vám a môžem do Trstenej odpovedávať, bez toho žeby môj list nevdojak do nepravých rúk sa dostať mal; to ale bych nerád a podobne i Vám

33 *Krenzchen* – z nem. Kränzchen: malá spoločnosť

34 *indignácia* – rozhorčenie, nevôľa

35 *chevalier* – z franc. gavalier

36 *kr. fiškála* – kráľovský fiškál (V Uhorsku úradník zastupujúci pred súdom štátnu pokladnicu a neskôr štát vôbec)

37 *dopustí* – v zmysle umožní

38 *domáci* – v tomto kontexte Ilonini rodiča

by nebola milá taká listovná „vandrovka“. Budete teda láskavá, drahá priateľko, mi len toľko zdeliť: jak dlho hodláte byť v Trstenej? Spomenula ste síce už v jednom z Vašich milých dopisov, že až do Veľkej noci v Trstenej pomeškáte, keď ale o tom Váš posledný list mlčí, kto vie, či ste do tých čias nezmenila plán, kto vie, či Vás Trstená tak dlho môcť bude upútať k sebe.

Moje riadky vlastne teda len listovné dorozumenie chcú doceliť; obšírnejšiu odpoveď podržím si nabudúce.

A tak nemajte za zlé, keď tento list v okamihu započatý v tomže okamihu i zatváram. Však zreteľne vyhlasujem sa za Vášho dlžníka potažom za odpoveď k Vášmu poslednému dopisu.

S Bohom! Vrelý rukobozk a srdečný pozdrav od Vášho verného priateľa

Pavla

Senica 25-ho marca 1875

Milá, dobrá priateľko!

„... sláviček, žaloba: chorý som ja, chorý, samá som choroba...“ Neláknite sa tohoto motta, ale predsa ten najväčší trud vo mne chumelica proti mne, sňaho-ťažký³⁹ mrak nado mnou a ani iskry radosti v mojej duši! Potešte ma čím skorej! Ó, nejakú premenu do tohoto remeselníckeho jednotvárneho života! Len jeden kvet do nekonečnej zimnej pláne duše! Jednu iskru tepla a svetla!! Urobte ten žart: pošlite mi Vašej jasnej, jarnej a horúcej duše kúsok, ale čím skôr!

Ako zase dlho som Vaším dlžníkom. Len teraz platím, tak neskoro, nezadržav termín vďačnej odvety i s poďakovaním. Prečo ste ma nezažalovala tam u Vášho súdu, na vyplnenie daného sľubu? Vidíte, vyhráte proces a ja odsúdeným budem ešte i na „Verzugszinsen“⁴⁰. Však urobme priateľské pokonanie. A ja už plním, už mám pero v ruke, mám i niektorú mračnú myšlienku pohotovo, neurčitý, váhavý cit v zásobe:

Urobte ten žart: pošlite mi Vašej jasnej, jarnej a horúcej duše kúsok, ale čím skôr!

39 *sňaho-ťažký* – plný snehu

40 *Verzugszinsen (nem.)* – úroky z omeškania